

ROMÂNII AMERICANI (IV)

de Lucia McNeff

S'a întâmplat încă un lucru. Când am mers la Universitatea din Chicago, cu englezeasca mea defectuoasă, înainte de a începe conferința cum vorbiam cu rectorul tânăr – care acolo știți că este un însărcinat de afaceri al capitaliștilor cari au pus bani în întreprindere – două persoane se aplecau una spre alta, se uitau lung la noi și râdeau. Pofta mea scădea în proporția în care observam acest zâmbet. Credeam că râd de englezeasca mea. Însă după ce am tăcut, a venit unul dintre dâșii și s-a recomandat, în cea mai bună românească: "Eu sunt Landesco". Era unul dintre factorii polițienești principali din Chicago. Și pentru Chicago aceasta însemnează un lucru enorm, pentru că acesta este orașul cu cele mai numeroase crime și orașul contrabandelor de băuturi spirtoase, unde automobilele pornesc cu petrecători și se întorc uneori cu cadavre, iar la cinematografie se presintă ca eveniment al zilei colecțiile de revolvere care au fost sechestrate în timpul nopții pentru ca în sală s-auzi, din când în când, câte o exclamație, care probabil vine de la acel care își recunoaște proprietatea. D. Landesco are un studiu foarte întins asupra criminologiei din Chicago.

Și acum se manifesta ca Român.

Dar și mai interesant decât dâșul a fost profesorul de la Facultatea de Medicină, Shrager, care la o masă, înaintea Americanilor, a spus aceste cuvinte, pe care le reproduc aproape textual: "Domnilor, avem în mijlocul nostru un represintant al culturii românești; trebuie să știți un lucru: înainte de războiu, școala românească era mult mai bună decât școala americană, de atunci am făcut și noi oarecare progrese, dar și acum școala românească este măcar la același nivel cu școala americană. Eu sânt născut în România; vorbesc românește și v-o spun foarte limpede".

Un om foarte simpatic, care vorbește românește cu o distincție extraordinară – a cetit la New York versuri românești, care m-au mișcat adânc – este profesorul de limbi romanice Feraru de la Universitatea Columbia, care are o bogată bibliotecă românească și scrie și acum poesii românești. (Îmi permit să vă amintesc anul întâmplărilor acestea: 1930)

Lăsând însă de o parte pe acei cari nu sânt Români de sânge – dar cari vorbesc limba noastră, și ea li place, de vreme ce au păstrat-o - în ce privește pe Românii de sânge, ei sânt vreo 120.000 cum spuneam.

Acum care este locul unde-i poate găsi cineva? Este o mare greșală să se creadă că sânt răspândiți aici un pachet, dincolo altul. Nu; sânt strânși în anumite locuri. Ceva Români se pot găsi și la New York, mai mult intelectuali, fugari din Vechiul Regat, câțiva Români din Ardeal, dar despre categoriile acestea din provincii vom vorbi îndată. Cei mai mulți, din nenorocire, se întâlnesc în locurile unde este munca mai grea și mai grozavă, aceia care stoarce toate puterile omului. Sânt "negrii-albi", cum spuneam, ai fabricilor americane. Se întâlnesc în vecinătatea orașului Chicago. Se întâlnesc și la Philadelphia, dar mai ales la Chicago, unde sânt oțelăriile cele mai mari, în care se prăpădește puterea celui mai vrednic.

În America omul bătrân, cum spuneam, nu mai are nici un fel de valoare; poate crăpa într-un colț de stradă. Așa e organizată societatea. Mila creștină este foarte bună la biserică, dar mașina industrială e așa de teribilă, încât nu se încurcă ea cu elemente omenești usate; pot dispărea, nimeni nu plânge. S'au întâmplat uneori casuri grozave; s'a găsit, la Chicago, pe stradă cadavrul unui copil înfășurat în cârpe. Poliția a ajuns să afle cine a aruncat copilul. Era însăși mama copilului, care mai avea încă alți doi; părăsită de bărbatul ei de mai multă vreme, fără nici un fel de ocupație, a răspuns: "Da, eu am lăsat copilul în stradă, pentru că n'am avut cu ce-l îngropa. Oricare dintre ei va mai muri, voi face așa". Și tribunalul american a condamnat-o numai pentru călcarea legilor de igienă publică. I-a dat câteva zile de închisoare și, când s'a întors acasă, i-or fi murit pe rând și ceilalți copii. Pentru că ajutorul care se poate căpăta într'un oraș cu o populație așa de mare cum e Chicago, populație din care ai putea face un State, nu poate ajunge la atâta miserie câtă este acolo.

Românii au fost atrași, întâiu de toate, în fabricile de oțel, unde munca este de zi și de noapte, într'o căldură neînchipuită; dogorile iadului, cu ochii asupra flăcărilor care orbesc, stropiți de scânteii. De aceia când am venit acolo, invitat de dâșii, am avut o mustrare de cuget și mi-a părut foarte rău că a trebuit să mă ating și de banii lor; parcă vedeam o picătură de sânge de fiecare dolar pe care-l atingeam. E o neomenie să ne gândim a exploata o muncă așa de grea și care aduce așa puțin. Am menționat strigătul acela, ieșit din gura unui Român, care-mi spunea: "aceasta este o țară de rupt oasele". Iar o femeie se

plângea: "Cărăm greutatea cele mai mari, noi pe umerii noștri". Femei de abia douăzeci de ani, ale căror oase erau mutate, strâmbate de muncă îngrozitoare, pe care, afară de negri, nu o mai face nimeni, dar pe care Românii o fac. Acesta este adevărul, vă rog, iar nu fericirea tricoloră, pe care o poate strânge orice aventurier politic și orice doritor de bani sau amator de petreceri din România.

Așa trăiesc Românii din America. În Chicago, în Cleveland, în Detroit. Îndată ce părăsești regiunea aceasta a oțelărilor, nu mai întâlnești decât foarte puține colonii de Români. Români plugari în America de Nord nu sânt. Nici în California nu lucrează la livezi. Acolo se duc Mexicani.

Din lumea aceasta țărănească, pe care o cunoaștem, devenită lume muncitorească, se ridică uneori oameni cu averi. E o plăcere să-i vezi pe oamenii aceștia înstăriți, întreprinzători, cari sânt însă foarte puțini. Dar între Români există solidaritate și Românul vine la prăvălia Românului și-l sprijină, ceia ce este datoria oricărei națiuni. E mult mai bine să susținem pe ai noștri decât să atacăm pe alții. Trebuie făcută o politică activă, afirmativă națională, iar nu negativă, cu care nu ajungi la nimic. (Câtă dreptate avea și cât de actuală poate fi și acum această politică.)

Îmi permit să mai fac un comentariu: după circa 20–30 de ani de la vizita domnului Iorga în Statele Unite ale Americii, românii, în țara lor de baștină, au părăsit activitatea agricolă, mai voit, mai forțat, migrând în suburbiile orașelor și alcătuind acea clasă muncitorească. Condițiile din oțelării erau foarte puțin diferite de cele descrise de marele cărturar ca fiind inumane, dar sigur din acești muncitori nu s-au ridicat oameni să facă averi! S-au ridicat, este adevărat, dar nu datorită mijloacelor economice, ci celor politice.

Nr.200/Noiembrie 07